

ÇOCUĞUN MAHREMİYET EĞİTİMİNDE AİLENİN ROLÜ VE ÖNEMİ

(Sayfa 14-32)

Seda Şen

Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,
Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı (Doktora Öğrencisi)
711921016@ogr.uludg.edu.tr
ORCID-ID 000-0003-0299-7951

ÖZ

İslam'da mahremiyet anlayışı, insanın itibarını koruma amacını taşıyan önemli düzenlemelerden biridir. Mahrem ve mahremiyet terimleri, insan bedenini ve kadın-erkek ilişkilerini ifade etmek için kullanıldığında, kişinin dokunulmazlık alanını ifade eder. Mahremiyet, toplumsallaşmanın tarihsel bağlamında din merkezli olduğu düşünülen ve bedenın çıplaklığından söz ve mekânın çıplaklığına doğru evrilen bir kavramdır. Mahremiyet eğitimi, çocukların psikolojik olarak sağlıklı, mutlu ve huzurlu bir şekilde yetişmelerini ve sağlıklı cinsel kimlik bilinci geliştirmelerini sağlayan, onları kötü niyetli insanların istismarından koruyan temel bir eğitimidir. Her ebeveynin, çocuklarının eğitimi konusunda bilinçli davranma sorumluluğu vardır. Mahremiyet eğitimiyle çocuğun hayâ duygusunu öğrenmesi, kendi bedeninin dokunulmazlığına ve değerine saygı duyması sağlanır. Bu makalede, literatür tarama yöntemiyle mahremiyetin tanımı, farklı kültürlerdeki yeri, mahremiyet bilinci kazandırma aşamaları ve ailenin, sosyal medyanın ve çevrenin etkisi araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Din Eğitimi, Mahremiyet, Aile, Çocuk, Psikoloji

ABSTRACT

The understanding of privacy in Islam is one of the important regulations aimed at protecting human dignity. When the concepts of intimacy and privacy are used to express the human body and male-female relations, it refers to the area of immunity. It is thought that privacy and socialization have historically been religion-centered and have evolved from body nudity to the nudity of speech and space. Privacy education is the most necessary basic education that enables children to grow up psychologically healthy, happy and peaceful, develop a healthy sexual identity awareness, and protect them from abuse by malicious people. Every parent has a responsibility to act consciously about the education of their children. It is with privacy education that the child learns the sense of shame and realizes the inviolability and value of her own body. In this article, the definition of privacy, its place in cultures, the stages of raising privacy awareness and the effect of family, social media and environment were investigated by literature review method.

Keywords: Religious Education, Privacy, Family, Children, Psychology.

GİRİŞ

İslam'a göre fert, yüce ve onurlu yaratılmıştır. Rabbi, ferdin bu konumu ve değerini korumak amacıyla önlemler almıştır. Dinimizdeki mahremiyet tedbiri de, insanın saygınlığını korumayı hedefleyen önemli düzenlemelerden biridir. Mahremiyet, insanın doğasında var olan bir histir. A'raf Suresi'nin 22. ayeti,

insanın örtünme ve mahremiyet duygusunun doğal olduğuna işaret etmektedir. Çünkü ayete göre, Âdem ve Havva'nın avret yerlerinin açığa çıkmasıyla birlikte hemen gizlenme ve örtünme ihtiyacı hissetmişlerdir. (Karaman vd., 2019)

Rivayetlere göre, Hz. Âdem'e neden yapraklarla örtünmeye çalıştığı sorulduğunda, O'nun "Rabbim, Senden utanıyorum!" şeklinde cevap verdiği belirtilir. Bu ilk olaydan da anlaşılacağı üzere utanma duygusu, örtünmenin sebeplerinden biridir. Mahremiyet duygusu, dokunulmamış her insan, kendinden ve başkalarından doğal olarak utanır. Peygamberimizin ifade ettiği gibi, "İman yetmiş küsurdur ve hayâ da imandan bir parçadır." Bu şekilde örtünme, imanla, Allah'a saygıyla, kişinin benlik algısıyla ve öz değer gelişimiyle doğrudan ilişkilidir. (Gündoğdu, 2017, s.94)

1. Mahremiyet

1.1. Mahrem, Mahremiyet Kavramları

Sözlükte; haram, haram kılmak ve haram kılınmış anlamlarına gelen mahrem, İslami bir kavram olarak genelde Allah'ın haram kıldığı, memnu kıldığı şeylere, özelde ise evlenilmesi daimi olarak haram olan fertlere denir. (Karaman vd. ,2006, s.402)

Haram, bir kimsenin koruyup gözettiği, himayesine aldığı şey; hürmetsizlik edilmesi, hukukun ve hududun çiğnenmesi, helal olamayan şey anlamlarına gelir. Mekke ve civarı bu ikinci manaya göre harem diye tesmiye edilmiştir. (Çanga, 2016, s.257)

Mahrem kelimesi; haram, şeri bakımdan doğru sayılmayan şey anlamına geldiği gibi mahremiyet kelimesi; evlenilmesi mümkün olmadığı için kendisinden kaçınılmayan kimsenin hâli, mahrem olma hâli, gizlilik, sır olarak saklanan, herkese açılmayan şeyler, iç alan anlamlarına gelir. (Doğan, 2010, s.175)

Mahremiyet kavramı, Türkçeye "privacy" kelimesinin karşılığı olan gizlilik olarak geçmiştir. Ancak mahremiyet "ferdin herkesle paylaşmayacağı veya herhangi bir kimse ile paylaşmama hakkının bulunduğu olay, inanç ve duyguların isteği üzerine o fertle paylaşılması" olarak tanımlanan "intimacy" kelimesi anlamındadır. (Karahisar, 2023, s.159)

Mahrem sıfatından yapılmış bir isim olarak mahremiyet, mahrem olmanın yanında, İngilizce (privacy) kelimesinde olduğu gibi, bu kelimenin kapsamı içerisine giren onun bir boyutunu oluşturduğu kabul edilen intimate (yakın-sıcak ilişki içerisinde olma) anlamına da gelmektedir. Türkçe bir deyim olarak "bir kimsenin mahremiyetine girmek", o kimsenin sırlarına aşına olacak kadar ona yakın olmak demektir. (Yörükhan, 2012, s.272)

Mahremiyet, insan için en kişisel ve dokunulmaz olan sınırdır. Bu nedenle, bireye özgü olan bu alanın korunması aynı zamanda bireyin özgürlük alanının da korunması anlamına gelir. (Martı vd., 2020, s.18)

Mahremiyet kavramının kapsamının belirlenmesinde kültürel faktörler önemli bir rol oynamaktadır. Her kültürde bu kavramın içeriği farklılık gösterse de, kendini devam ettirmektedir. Ancak bu terimin anlamının belirlenmesinde din, en dikkat çekici öge olarak karşımıza çıkar. Başka bir ifadeyle, mahremlik terimiyle ifade edilen özel durumlar, sadece bireyin kendisi için belirlediği ve sahip olduğu alanlarla sınırlı değildir. Bununla birlikte ilahi belirleyiciliğin de katıyetle hâkim olduğu bir mecradır. (Bağlı, 2011, s.75)

Mahremiyet hukuki bir terim olarak, "bireylerin istedikleri takdirde yalnız kalabilecekleri veya başkalarıyla iletişim kurma zamanı, yerini belirleme ve hayatlarında hangi bilgileri paylaşım paylaşmayacaklarına karar verme yeteneğine sahip oldukları alan" olarak ifade edilmiştir.

Mahremiyete kapsamlı bir bakış sunan Solove, altı temel ilkenin bu kavramı şekillendirdiğini öne sürmüştür. Bu ilkeler şunlardır: a) İzole olma hakkı. b) Bireyin kendi erişimini sınırlama yetisi. c) Gizlilik. d) Kişisel veriler üzerinde hâkimiyet. e) Bireyin kendi otonomisi ve itibarını kazandığı durum. f) Yakın ilişkiler, samimiyet. Bu bağlamda, mahremiyet, bireyin özgün kimliği ve çevresini belirleme kapasitesiyle ilgilidir. (Albayrak vd., 2022, s.18)

İslam hukukuna göre mahremiyet alanları ve kişilerin mahremiyet sorumlulukları Allah (c.c) ve Hz. Peygamber tarafından belirlenmiş, mükelleflere sorumluluklar yüklenmiştir. Bu sebepten İslam hukukunda mahremiyetin membaı, kanun koyucu olan Allah'ın (c.c) iradesidir. Aksi halde mahremiyetin kaynağı kişinin kendisi kabul edilirse, her kişiden ortaya çıkacak farklı mahremiyet algısı dolayısıyla farklı birçok tanım oluşacaktır. Bu nedenle, ortak bir mahremiyet anlayışından bahsedilemeyecektir. Allah Teâlâ insanın fizyolojik ve ruh yapısını en iyi şekilde bildiği için koyduğu mahremiyet ilkeleri de fitrata en uygun olacaktır. (Martı vd., 2020, s.11)

1.2.Mahremiyet Kavramına Tezat Kavramlar

a) Tekeşşüf

Sözlükte "ortaya çıkma" manasına gelen tekeşşüf, inkişaf kelimesiyle aynı kökten gelir. Teşhir hastalığı, insanların seyredilme ve görünme tutkusunu ifade eder. Günümüzde insanlar, sosyal medya araçlarıyla herhangi bir işi yaparken bile kendilerini ifşa etmekten kaçınmamaktadır. Devamlı bir şekilde takip edilme bağımlılığına yakalanmış durumdadır. (Özaşar vd., 2013, s.48)

b) Teferrüc

Gözlem hali, manzaraya dalma Teferrüc kelimesinin "seyretme" anlamı üzerinden hareketle, TDK, kelimeyi 'iç açılması', 'gezinti', 'gözlem hali' veya 'manzaraya dalma' ifadeleri ile tanımlar. İzleme hastalığı, insanların tanık konumundan çıkıp sadece seyirci konumuna düşmesidir. Gerçeklik yerine yaratılan imajlar ve suretler ön plana çıkarılmıştır. Fertler devamlı olarak bir şeyleri seyretmeye alıştırılmış bir fikirle dolaşmaktadır İnternet ve haberleşme uzmanları, bu zaafı çok iyi bildikleri için seyretme isteğini cazibedar görüntüler üzerinden kullanıcı bağımlılığı oluşturarak kışkırtmaktadır. (Lokke, 2020, s.27)

c)Tecessüs

Özel hayatın başkaları tarafından ifşa edilmesinin temel nedeni insanın doğasında bulunan içgüdüsel merak duygusudur. Ancak bu duygu, kişilerin özel hayatına müdahale ettiğinde, kişiliklerini zedeler ve onurlarını incitici bir niteliğe dönüşür. İnsandaki merak duygusu kötüye kullanıldığında "tecessüs" olarak adlandırılır. (Hacıbekiroğlu, 2019, s.98)

Allah (c.c), Hucurat Suresi'nin 12. Ayet-i Kerime'sinde, " *Birbirinizin gizli kusurlarını araştırmayın ve birbirinizi çekiştirmeyin*" (Hucurât, 49/12) buyurarak müminlere, başkalarının gizli durumlarına karşı tecessüs içeren davranışlardan kaçınmalarını emretmiştir.

İnsanlar başkalarının ne yaptığını bilmek istemektedirler. Ne var ki bu bilgi edinme olayı, anti-sosyal olan, gizli dünyalara nüfuz etmeye varan bir bilgi edinme işlemine de kolayca dönüşebilmektedir. (Yörükhan, 2012, s.286)

1.3.Mahremiyet-Din İlişkisi

Mahremiyetin toplumsallaşmasının, tarihsel bağlamda din merkezli olduğu ve bedensellikten, söz ve mekâna doğru kaydığı düşünülmektedir. Fakat mahremiyetin sadece İslami ilkeler temelinde ele alınan bir olgu olduğuna ilişkin düşüncenin, tarihsel gerçekliği yoktur. Batı kültürü ile kıyaslandığında,

İslam'ın mahremiyete daha geniş anlamlar atfettiği, batı merkezli sosyal bilimlerde, mahremiyetin daha çok cinsellik ve kadın-erkek ilişkisi ile sınırlı olarak ele alındığı görülmektedir.

Nitekim Hans Peter Duer, Uygarlaşma sürecinin miti adlı kitabında mahremiyetin yüzyıllar içerisindeki dönüşümünü kadın ve utanç (shame) miti üzerinden ele almıştır. Duer, on dokuzuncu yüzyıldan antik çağa geri giderek ve sonra yine modernliğe dönerek, Utanmanın kültür tarihinin çıkış noktası alıp utancın 'eşik yüksekliğinin' kültürel ve tarihsel farklılıkları bir yana, kültüre özgü olmadığını; genel olarak insani yaşam biçimi için karakteristik görüldüğünü; genel bir 'utanmazlığın' ve böylelikle kamusal ve özel alanların iç içe geçebilmesi için, insanların toplumsal ilişkilerinde temel bir değişiklik olması gerekeceğini; modern büyük şehir insanların yaşam tarzının, Kalahari'nin tropik ormanlarında yaşayan insanların yaşam tarzına dönüşmesinin, söz konusu değişikliğin yanında sıradan bir olay gibi kalacağını kanıtlamak ister. (Hans, 2004, s.8)

Özel hayatın İslam hukukunda bir bahis olarak ele alınması, batı hukukundan öncedir. İslam dinine göre insanın tam olarak yalnız kalması mümkün değildir. Yeryüzüne adım attığı andan itibaren insan, "bekçi, değerli yazıcı" olarak tarif edilen, melekler tarafından anbean izlenmekte (İnfıtâr, 82/10-12) tüm eylem ve düşünceleri kaydedilmektedir. (Kâf, 50/17-18) Öyle ki, öldükten sonra organlarının şahitliğiyle dünyada yapıp ettikleri ifşa edilecektir. (Nûr, 24/24)

İslami anlayışta mahremiyet konusu, bireyin tekeline bırakılmamış, sınırları Allah (c. c) tarafından belirlenmiş ve bu sınırların korunması emredilmiştir. (Nûr, 24/30) Dolayısıyla özel hayata saygı, sadece kişiye değil aynı zamanda ilahi iradeye de saygıyı ifade etmektedir. Mahremiyete saygı göstermek Müslümanlığın kalitesini gösteren bir ölçüdür. Zira İslam geleneğinde mahrem denilince birçok husus akla gelmektedir. Bunların her birinin farklı fıkhi/ahlaki karşılığı olabildiği gibi, yorumlarda ayrılık da söz konusu olabilir. Her ne kadar birçoğu birbiriyle ilişkilidir ve bağımsız olarak ele almak güçtür. (Çelik, 2020, s.32)

1.4.Mahremiyetin Çeşitleri

1.4.1.Beden mahremiyeti

Gizlilik ve mahremiyet kavramları, İslam fıkhiinde çoğunlukla gündelik hayatta iki cins arasındaki ilişkilerin sınırlarını belirleyen ve örtünme kurallarını içeren bir anlam taşır. Geleneksel kaynaklara göre, mahremiyet konusu oldukça geniş bir şekilde ele alınmıştır. Özellikle aile hukukuyla ilgili konularda mahremiyet, sıkça kullanılan bir terim olarak önem kazanmıştır. (Çalık, 2018, s.25-44)

Beden mahremiyeti bilinci; kişinin kendisine ve diğer fertlere özgü bir daire olduğunun idrakine varması, toplumsal hayat içinde kişisel sınırların korunması ve başkasının özeline saygılı olması bakımından son derece önemlidir. Erken çocukluk döneminden itibaren şekillenmesi beklenen beden mahremiyeti bilinci; bireyi güçlendirecek, kendini tanımasını ve farklı ve değerli hissetmesini sağlayacak, ruhsal ve cinsel açıdan korunmasını temin edecektir.

Allah Resulü (s.a.s), "Bedeninin senin üzerinde hakkı var." (Kuşeyri, 1412/1991, s.182) Buyururken insana vücudu konusunda sorumluluğunu hatırlatmaktadır. Bu sorumluluk bilinci, bireye küçük yaşlardan itibaren aşılmalıdır.

İslam açısından bakıldığında, beden üzerindeki tasarruflar onun yaratıcısı tarafından sınırlandırılmıştır. Bedenin gösterilecek ya da kapatılacak kısımları, kadın erkek ilişkileri, ev içindeki hareketler hususunda temel metinlerde bir hayli kısıtlamalar ve sıkı tedbirler öngörülmüştür. (Martı, 2020, s.67)

1.4.2. Mekân Mahremiyeti

Mekân; yer, konum, alan ve coğrafi bölge olarak da ifade edilebilir. Mekân kelimesi, Arapça kökenli olup "makan" kökünden türetilmiştir. "Makan" kelimesi ise yerleşmek, bulunmak, konumlanmak, sahip olmak gibi anlamlara gelir. Mekân aynı zamanda iş yeri, buluşma yeri, bir ortam, sahne, mevki ve mahal olarak da tanımlanabilir. (Türk Dil Kurumu [TDK], 2023)

İngilizcede mekân anlamına gelen sözcükler ise; accomodate/accomodation, place, space, residence ve secret'dir. Bunlardan en yaygın olanı olan accommodation kelimesinin bir diğer anlamı ise uydurmak, uzlaştırmak ve rahat, rahatlıktır. (Cambridge Dictionary Accomodation [CDA], 2023)

İnsanla mekân arasında bir ilişki kurulduğunda ise akla gelen "evdir". Ev sadece fiziki bir mekâna tekabül eden bir deyim değildir. Evden irak düşmek, bizim ev, doğduğum ev, evin erkeği, evimizin direği, evin ışığını yakmak ve gibi tabirler hep manevi bir olguya işaret ederler. (Bağlı, 2021, s.56)

"Ev" kelimesi bir fizik mekân olduğu kadar, "yuva" dediğimiz bir mekânsal insan grubuna, sosyal değer ifade eden bir yaşama yerine de gönderme yapmaktadır. James S. Duncan' a göre yuva, "dünyanın bütünüdür", "dünyanın merkezidir". Kimberly Dover'e göre ise, yuva, düzen sağlayan, mekânsal yaşantımıza ve davranışlarımıza şekil veren bir araç; bir aynileşme objesi, bütünleşme ve mekânsal yaşantı sağlayan bir ilişki kurma aracıdır. Halkla, mekânla, geçmişle ve gelecekle bağlantı kurmayı sağlayan bir vasattır (Yörükhan, 2012, s.164)

Özellikle bilgisayar ve internetin yaygınlaşmasıyla birlikte, birey mobil bir kimlik kazanmıştır. Herkesin bir akıllı cihaza sahip olması, her zaman ve her yerde bulunabilme imkânı sağlamıştır. İnternet, sadece yeni bir iletişim teknolojisi olarak değil, aynı zamanda sosyal bir alan olarak da kabul edilebilir. (Çalık, 2018, s.25-44)

Kur'an-ı Kerim, evin mahremiyetinin ihlal edilmesinin büyük günahlardan biri olduğunu belirtir. (Nûr, 24 /27-29) Günümüzde kabul gören modern hukuk düzenlemeleri, konut ihlalini ciddi suçlar arasında değerlendirir ve anayasa gibi kesin düzenlemelerle bunu ele almaktadır.

Mekân dokunulmazlığı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde bireyin hususi hayatıyla birlikte değinilen bir kavramdır. Ev, yalnızca gizlilik açısından özel hayatın bir alt bileşeni olarak kabul edilemez. Haberleşme gibi, konut gizliliğinin korunması da mutlaka özel ve temel bir hak olarak değerlendirilmelidir. (Güngör, 2016, s.99)

1.4.3. Aile Mahremiyeti

Toplum üzerinde belirleyici faktörler arasında yer alan din, gelenek, örf, normlar ve değer sistemleri gibi pek çok unsur, bireyin sosyalleşme sürecindeki kazanımlarına rehberlik etmektedir. Bu etkilerin temeli, bireyin ilk deneyimlediği aile içinde atılır. Sosyalleşme, toplumsal yapının anlaşılmasında ve içinde geçerli olan düzenleyici kuralların anlaşılmasında kritik bir evredir. Özellikle çocukluk dönemi, bu sürecin en etkili olduğu zamanı ifade eder. Aile içinde elde edilen bilgiler, bireye mahremiyetin de verildiği bir eğitim dönemi sunar. Aile, aynı zamanda mahremiyetin korunduğu ve aynı zamanda normatif ilkelerin oluşturulabileceği bir kurum olarak resmedilir. Bu bağlamda, ailenin kutsal değerlere dayalı sırları, sorunları ve değerleri, kamusal alana taşınmayarak ailenin en temel mahremiyet alanı olarak kabul edilir. Aile, mahremiyet kültürünün en güçlü biçimde temsil edildiği yer olarak vurgulanır.

Bunlarla beraber, aile sürekli olarak sosyal ve ekonomik etkilerle şekillenir ve değişir. Ancak ailenin temel işlevlerindeki değişimler, tarih boyunca kapitalizmin etkisi kadar belirgin olmamıştır. Özellikle 1980'lerden itibaren yaşanan büyük değişimler; evlenme yaşının ileri bir yaşa ertelenmesi, çocuk

sayısındaki azalma, boşanmaların artışı, yalnız yaşayan ve evlenmeden yaşayan bireylerin sayısındaki artış gibi dönüşümlere yol açmıştır. Ailenin yapısındaki bu değişimler günümüzde de devam etmektedir.

Bireylerin kişisel alanlarını isteyerek ifşa etmeleri ve teşvik etmeleriyle birlikte, kamusal ve özel alan arasındaki sınırlar giderek belirsiz bir hale gelmektedir. Aynı zamanda, bireyler arası sınırlar ve ilişkiler özel mahremiyetin ötesine geçip kamusal bir nitelik kazanır. Özellikle ev içi yaşamı gözlemleyen televizyon programları gibi etkenlerle, bu alanlar önemli ölçüde anlam kaybına uğramıştır. Bu karmaşık ilişki biçimleri aile üyelerini etkilemiş, var olan sınırları sarsmıştır. (Livberber, 2018, s.71)

Aile yaşamı da özel hayat gibi dış müdahalelerden korunmalıdır. Aile yaşamının korunması, bireylerin aile ilişkilerini özgürce yaşayıp sürdürebilmelerini içerir. Aile yaşamının gizliliğinin ihlal edilmesi, bu özgürlüğün engellenmesi anlamına gelir ve aile hayatına bir müdahale olarak değerlendirilir. Dolayısıyla, aile hayatı diğer müdahalelerin yanı sıra gizlilik ihlallerine karşı da korunmalıdır. Ülkemizin anayasasının 20. maddesinde, "Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulmaz." ifadesi yer almaktadır. Bu ifade, aile hayatının gizlilik boyutunun özel hayatın bir parçası olmayan bir alanı da kapsayabileceğine işaret etmesi açısından önemlidir. (Korkmaz, 2014, s.99)

Eşler arasında korunması gereken gizli bilgileri başkalarıyla paylaşanlar, Hz. Peygamber tarafından insanların en aşağılık tipleri olarak nitelendirilmiştir. (Davutoğlu, 2017, s.328) Bu gizlilik ihlali aynı zamanda kişilik haklarının da ihlal edilmesi anlamına gelir. Aile, bireylere özel haklar tanıyan ve aynı zamanda sorumlulukların paylaşıldığı son derece özel bir kurumdur. (Çekiç, 2019, s.80)

1.4.4. Bilgi Mahremiyeti

Günümüzde bilginin, insan ilişkilerinde önemli bir rol oynadığı ve bazen güç aracı olarak kullanıldığı görülmektedir. İslam perspektifine göre ise bilgi, amaçlarına bağlı olarak doğru bir şekilde kullanıldığında değerlidir. Bilginin çıkar aracına dönüşerek insanlara zarar vermesi, İslam dininin hoş karşılamadığı bir durumdur. (Çekiç, 2019, s.54)

İslam'a göre bilinmesi istenmeyen şey, onu bilen veya kendisine bu konuda güvenilen kimse nezdinde bir inamdır. İnama riayet imanla alakalı bir hassasiyet ve sorumluluk olup kişinin kendisinde kalması gereken her türlü sır bu emanet anlayışına dâhildir. Gizli tutulanı ortaya çıkararak hem sırrın sahibine ihanet etmiş, hem de onun kişisel alanını ihlal etmiş sayılır. Konuyla ilgili bir ayet şöyledir:

"Verdiğiniz sözü ve yaptığınızı anlaşmayı yerine getirin. Çünkü verilen söz, sorumluluğu getirir." (İsra, 17/34)

Nitekim İslam hukukundaki yerleşik kurala göre, "Umumi zararı defetmek için özel bir zarar tercih edilir."(Mecelle, md.26-9) Dinî hüküm olarak emanete riayet farzdır. Riayetin zıddı ise hıyanettir. Hıyanetin dinî hükmü haramdır. Özellikle sırrın ifşası, sır sahibinin ve ilgili kişilerin zarar görmesine yol açıyorsa sırrı ifşasının haram olduğunda şüphe yoktur. Zira İslam hukukunun temel prensiplerine göre "Zarar izale olunur." (Mecelle, md.19), yani ortadan kaldırılır. "Zarar ve mukabele bi'z-zarar yoktur."(Mecelle, md.19), yani zarara zararla karşılık verilmez.

Sır, sosyal medyada yapılan paylaşımların ailelerin huzursuzluğuna sebebiyet vermesinde bahsedebiliyorsa artık sır şahsi ve tek kişiye ait olma özelliğini aşmış, en azından ikinci ve üçüncü kişileri ilgilendirir hâle gelmiş demektir. Böyle bir durumda sır kabilinden bir hususun sosyal medyada paylaşılması öncelikle hak ihlali olacağından ihlal eden açısından dine ve hukuka aykırı bir davranış olacaktır. (Şişman, 2019, s.87)

Hastaya bakan bireyin, hastanın genel durumu ile ilgili olarak gördüğü şeyleri başka şahıslara anlatması hastayı üzen, rahatsız eden, doğru olmayan bir davranıştır. Hastanelerde ve bakımevlerinde hastalara ait özel haller kanunlarla güvence altına alınmıştır. (Martı vd., 2020, s.40)

Prosser'a göre özel hayat ihlalleri dört başlıkta incelenir:

a- Ferdin mahremiyetine karışma: Örneğin ferdi gözlemlemek ya da haberi olmaksızın evine girerek yalnızlığını ihlal etmek,

b- Ahlaki kurallar önemsenmeksizin bireyin hususi hayatına dair bilgileri açığa çıkarmak,

c- Bireyin haberi olmadan adını kullanmak,

d- Ferdin özel hayatına ait birtakım bilgileri , (ses, görüntü vs.) ticari amaçlı kullanmak. (Richards, 2010, s.1887-1924)

Bireylerin kişisel bilgilerinin denetlenebilirliği ve bu bilgilerin akıbeti konusundaki karar yetkisinin bireylere ait olması esastır. Aynı zamanda başkalarının kendileri hakkında hangi verilere sahip olduklarını bilme hakkına sahiptirler. Böylelikle mahremiyet, toplum hayatının temel bir unsuru olarak kabul edilmektedir. Norveç'te, kişisel verilerin korunması bir düzenlemeye tabidir. Sağlık kayıtları yasası ve gizlilik anlaşmaları gibi kapsamlı yasal düzenlemelerle birlikte kişisel verilerin korunması sağlanır. Özel hayatın gizliliği, genel anlamda hukukun korunması altındadır ve bu amaçla ceza hukuku hükümleri de bulunmaktadır. (Lokke, 2020, s.24)

1.4.5. Sosyal Medya Mahremiyeti

Dijital ağ kavramı aslında ilk kez internet çağında ortaya çıkmamıştır. Sosyal ağlar günümüzden çok daha uzun zaman öncesinde de mevcuttu. İnsanlar geçmişte de toplumsaldı ve hayatlarını devam ettirebilmek için diğer insanlarla ilişki kurmaktaydı. Ancak enformasyon teknolojisi devrimi, yeni bir toplum biçimini, ağ toplumunu ortaya çıkardı. Ağlar sınırsız bir şekilde genişleyebilen aynı iletişim kurallarını mesela değerler ve amaçları paylaşmaları halinde bütünleşen yapılardır. Yine ağlar bir yıkım ve yeniden yapılanma kültürü için de çok uygun araçlardır. (Livberber, 2018, s.96)

Toplum içinde bireyler arasında yüz yüze gerçekleşen etkileşimlerde problemler sergilemenin beraberinde yaptırımlarla karşılaşma olasılığı oldukça yüksektir. Ancak sosyal medya, bu tür olumsuzluklardan beslenen bir ortam olarak ön plana çıkar. Ayrıca, sosyal medyada popüler olan olaylar ve içerikler, toplumsal değer açısından gerçek anlamda bir karşılığa sahip değildir. (Hacıbekiroğlu, 2019, s.50)

İnternetin hayatımıza dâhil olmasıyla birlikte, yüz yüze iletişim yerine dijital iletişim yaygınlaşmıştır. Farklı bölgelerdeki insanlar hızla ses, görüntü, video gibi çeşitli içerikleri paylaşabiliyor. Bilgi çağının ilerlemesi ve yeni internet uygulamaları, toplumsal ilişkileri büyük ölçüde etkilemiştir, bu da toplumsal yapıda değişikliklere yol açmıştır. Bu değişimler, aynı zamanda teknolojik ihtiyaçların ortaya çıkmasına yol açmıştır, bu da bize teknoloji ile toplum arasında karşılıklı bir ilişki olduğunu gösterir.

Sosyalleşme birçok farklı yolla gerçekleşebilir. Sosyal ağlar da bunlardan biridir ve bu platformlar aracılığıyla sosyal etkileşimler yaşanır. Sosyal ağlar, hızlı yaşayan ve toplumdaki uzaklaşan bireylerin toplum içinde kendilerini yeniden tanımlamalarına imkân sunmuştur. Bu ağlar, zaman ve mekân sınırlarını ortadan kaldırarak sanal ortamda sosyal ilişkiler kurma ve mevcut ilişkileri sürdürme olanağı sunar. İnsanlar, sosyal medya profilleri aracılığıyla diğer kişilerle iletişim kurabilir, bilgi paylaşabilir ve farklı yollarla etkileşimde bulunabilirler.

Sosyal ağlar, gün geçtikçe bireylerin hayatlarında daha fazla yer edinmeye başlamıştır. Günlük yaşam, kişisel gelişim, kimlik oluşturma, kültürel etkileşim, özel ve kamusal yaşam, ekonomik durum, siyasi görüşler gibi birçok alanda değişim ve dönüşümün aracı haline gelmiştir. (Avşar, 2019, s.54)

Sosyal medyanın yoğun kullanımıyla birlikte, insanlarda teşhir etme isteği artmakta ve bu durumda mahremiyet duygusunun bastırıldığı gözlenmektedir. Bir sosyal medya platformunun kurucusu, 2010 yılında yaptığı bir söyleşide, sıradan insanların giderek kendileriyle ilgili mahrem bilgileri paylaşmaktan keyif aldıklarını ve buna bağlı olarak bu alandaki sosyal normların da zamanla değiştiğini belirtmiştir. Ancak asıl yapılması gereken, insanların özel hayatlarını ve mahremiyet sınırlarını netleştirmek ve bu konuda ilkelere sahip olmaktır. Bireylerin özel hayatlarıyla ilgili hangi bilgilerin paylaşılabilir olduğu ve hangilerinin kendilerine saklanması gerektiği gibi konularda güvenilir kriterlere ihtiyaç vardır. (Martı vd., 2020, s.65)

Bir nesilden daha az bir sürede ağa bağlı bilgisayarlar ve cep telefonları büyük bir hızla gelişim göstermiştir. Bundan 25 yıl sonra ne gibi teknolojilerin insanlığı beklediği de bilinmezlik içindedir. Çünkü ilk dönemlerde özgürlüğü geliştirdiği iddia edilen internet teknolojisi zamanla özgürlükçü ileri tuzağa düşürme aracına dönüşmüş bireyin özel hayatını teşhir ve açmayı teşvik etmiş ve bu teşhiri bol bol gözetleyip kaydetmiştir. Bir anlamda gündelik yaşamının önemli bir parçası olan ve modern çağın merkezinde yer alan sosyal medyanın gelişimiyle birlikte bireyin mahremiyeti de önemli bir tartışma konusu haline gelmiş ve mahremiyetin ihlali ciddi oranda artmıştır. Bununla birlikte internet yani çevirim içi ortam, kamusal alan ile özel alan arasındaki sınırı kaldırma ya da yeniden düzenlenme ve sosyal hayatın kültür kodlarını değiştirme yeteneğiyle karşımıza çıkmaktadır. (Livberber, 2018, s.94)

1.5. Mahremiyet İhlalinin Psikolojik Boyutu

Mahremiyet; insanın doğasında en hassas ve tehlikeli olan duyguların korunmasıdır. Bireyin kendi özel sınırlarını aşması veya başkasının gizli alanına izinli veya izinsiz bir şekilde müdahale etmesi, birçok sosyal ve psikolojik soruna yol açar. Mahremiyete sahip olan bireylerde, "kendi duygularını yönetme yeteneği, doğalarına uygun özgürce yaşama becerisi" gelişir. Bununla birlikte, bu bilince sahip olmayan bireyler ne kendi alanlarını muhafaza edebilirler, ne de başkalarının alanlarına özen gösterebilirler.

Bu gibi hallerde, kişilerde endişe ve güvensizlik gibi birçok rahatsızlık ortaya çıkar. Sosyal medya kullanımı nedeniyle sanal gözler hanelerin içine, özel odalarına kadar girmiş ve insanların bireysel hayat özgürlüğüne imkân vermemiştir. "Mahremiyetle birlikte fertlerin ilişki kurma yönetme yeteneklerine sahip olduklarını göstermektedir. Mahremiyet gereksinimleri karşılanmadığında, bireylerde anti sosyal davranışlar ve saldırganlık ortaya çıkmaktadır." Gizlilik ihlali, bireylerde gerilim ve çatışma nedenleri arasında yer almaktadır. Çocukluktan itibaren gizliliğe dikkat edilerek yetiştirilen bireylerde aşağıdaki yeteneklerin gelişmesi beklenir: Düşüncelerin kontrolü, kendini yönetebilme, hal dilinin güzel bir şekilde kullanımı, kibarlık ve zarafet, toplumda saygı, cinsel eğitim ve yönetimi.

Mahremiyet alanlarının ihlal edilmesinde, bireylerde sinirlilik, kızgınlık, hürmetsiz tutum ve hareketler, denetimsiz düşünce ve hareketler, emniyetsizlik, çaresizlik duygusu, duygu durum bozuklukları, panik ataklar ve duyarsızlaşma, hissizlik ve duygusal ifade eksikliği, kişilik bozuklukları (farklı kişilik geliştirme), küçüklerde anlatım ve ifade bozuklukları gibi birçok, manevi ve ahlaki sorunlar yaşanmaktadır. (Güneş, 2017, s.12)

Çocuk kullanıcıların, dijital dünyanın tehditlerinden korunması için bedensel ve zihinsel sınırlarına saygı gösterilerek, mahremiyetlerine özen gösterilerek eğitilmeleri son derece önemlidir.

İnsanın doğasında var olan mahremiyet duygusu, uygun çevresel koşullar sağlandığında ihlal edilmediğinde, çocuğun geçen zamanlarda ve erken dönemlerde bilinmeyen ve riskli kişilere karşı kendini koruma duygusunun aktif bir şekilde ortaya çıkmasına olanak tanır. Bu, korunması gereken alanlara karşı içsel bir bilinç, içsel bir disiplin oluşturur. Bu içsel mekanizmanın çalışması için çocuğun edep duygusunun korunması gerekir.

Sevgiyle yaklaşılacak bir çocuğun ruhu, bedenine özgürce hükmedebilme yeteneğini kaybetmez. Fiziksel sınırlarına saygı gösterilen çocukların mahremiyet duygusu güçlüdür ve duyguları derindir. Çünkü fiziksel bütünlüğünü koruma endişesi, kişinin ruhsal bağlantısını yitirmesine yol açmaz.

Sosyal medya platformlarında, mahremiyete aykırı görüntüler, sapkın eğilimler ve ahlaki değerlerden yoksun, niyeti kötü olan kişiler ve gruplar oldukça yaygındır. Bu hal, daha kimlikleri, iradeleri, idrak ve düşünme yetenekleri iyiyi kötüden ayıracak seviyeye gelmemiş çocuklar üzerinde sakıncalı bir etkiye sahiptir. (Hacıbekiroğlu, 2019, s.165)

Çoğunlukla doğrulanmamış yoğun bilgi akışı, insanların hangi bilginin gerçek, hangisinin yanlış olduğunu ayırt etmekte zorlanmasına neden olur. Bu aşırı yüklenme, fiziksel ve duygusal zorlukların yanı sıra psikolojik sıkıntılara da yol açabilir. (Özdemir, 2023, s.158)

Sosyal medyada yaşanan tüm bu boyutların televizyon izleyicileri için de geçerli olduğu RTÜK tarafından tespit edilmiştir. Televizyonun günlük hayat kültürü içerisinde izleyicilerin hayatlarını şekillendiği ve zamanlarının büyük bir bölümünü ekran karşısında geçirdikleri görülmektedir. Özellikle ev kadınlarının televizyonu yemek ya da ev işi yaparken dahi izledikleri ve gündelik hayatlarında televizyonun çok önemli bir yeri olduğu söylenebilir. Magazin programlarının etkileri üzerine gecekonduda yaşayan kadınlarla yapılan bir çalışmanın sonuçlarına göre, kadınların aile içi iletişimlerinin ve çocuklarının okuma alışkanlıklarının azaldığı, aynı şekilde çocukların programda gördüklerini taklit etme eğilimlerinin arttığı tespit edilmiştir. Kadınların yarısından fazlası çocukların televizyonda gördükleri ünlülere ya da yarışmacılara özendiğini belirtmiştir. Kadınların çoğu bu tür programlardaki görüntülerden rahatsız olduklarını, bu görüntülerin kültürel değerlerin üzerinde değişimler meydana getirdiğini ifade etmektedirler.

Gözetlemeye dayalı programlarda izleyici kendisine ve kendi davranışına en çok benzeyen ya da kendisinden daha aşağıda gördüğü kişiyle özdeşim kurmakta ve onu desteklemeye başlamaktadır. Bu izleyicilerinin önemli bir bölümünde özel hayatların mahremiyetini gözetleyerek kendini rahatlama eğilimi kışkırtılmaktadır. Oysa insanın bu yönünü açığa çıkmasını psikiyatride hastalıklı bir ruh hali olarak kabul edilir. Bu programlarda öne çıkan şahsiyetler ekranlardan gördükleri kadarıyla çoğu zaman sağlıklı ruh haline sahip olan ve toplumsal yaşam açısından sağlıklı kişilik özellikleri gösteren kişiler olabilmektedir. Son yıllarda televizyon programlarında, evlilik dışı ilişkileri ön plana çıkaran tavırlar, aile hayatına zarar veren tutumlar karşısında genel olarak toplumumuzun sistematik olarak duyarsızlaştığı görülmektedir. (Dağ vd., 2006, s.40-41)

2. Mahremiyet Eğitimi

2.1. Mahremiyet Eğitimi Nedir?

Eğitimin temel amacı, bireyin doğal yeteneklerini sağlıklı bir şekilde geliştirebilmesi için yöntemler ve stratejiler uygulamaktır. Bu, aynı zamanda çevresel koşulları düzenlemeyi gerektirir. Eğitim sorumluluğunu üstlenen kişilerin bilgi, beceri ve model kişilikleriyle iyi bir rehberlik yapma yeteneği ve yetkinliği de bu sürece dâhildir. Eğitim, temiz bir fitratın korunması ve potansiyelinin tam

olarak ortaya çıkarılması için yardımcı olma amacı güder. Esas olan, olumsuz unsurların temizlenerek iyi karakterin gelişmesi ve uygun şartların oluşturulmasıdır. (Hökeleli, 2011, s.218)

Mahremiyet eğitimi, çocukların ruhsal açıdan sağlıklı, mutlu ve huzurlu bir şekilde gelişmelerin yardımcı olur. Bu eğitim doğru bir cinsel bilinç idraki sağlayan, onları iyi niyetli olmayan fertlerin zararlarından muhafaza eden bir eğitimidir.

Mahremiyet eğitiminin amacı, çocuğa bu kişisel alanın varlığını tanıtmak ve çocuğun, "Toplumda diğer insanlarla aramda bir mesafe bulunmalı, bu alan benim özelim, diğer fertlerin bu kişisel alanıma müdahale etmesine müsaade etmemeli ve aynı şekilde diğer fertlerin kişisel sınırlarını çiğnememeliyim. Kendimi korumayı öğrenmeli, başkalarına zarar vermemeli ve saygı göstermeliyim." bilincini geliştirmektir. (Martı, 2020, s.18)

2.2. Mahremiyet Eğitiminin Önemi Nedir?

Mahremiyet insan özgürlüğünün bir parçası olduğundan, mahremiyetin ihlali aynı zamanda özgürlüğün de ihlali anlamına gelir. Mahremiyet uluslararası topluluk tarafından bir temel insan hakkı olarak tanınmıştır ve uluslararası insan hakları hukukunda mahremiyet, açık bir şekilde, korunması gereken bir temel hak olarak vazedilmiştir. (Tanılır, 2002, s.42)

Eğitimin ilk sorumluluklarından biri, bireyin tüm becerilerinin açığa çıkararak onun toplum içinde dengeli ve saygılı bir birey olmasına yardımcı olmaktır. Din eğitimi, mahremiyet eğitimi aracılığıyla insanın gelişimine yardımcı olmalıdır. Bu eğitim, gelişmekte olan fertleri kendilerine ait kişiliklerinin ve değerlerinin arkasında olan, diğer fertlerin de özlerine ve değerlerine hürmet eden nesiller haline getirebilir.

1-Mahremiyet eğitimi, bireyin kendi kimliğini keşfetmesine katkı sağlayabilir. Bu; kişinin yeteneklerini, kişiliğini, duygularını ve eksikliklerini fark etmesini ve özgün ve bağımsız bir kişilik geliştirmesini ifade eder. Kendini bilen bir fert, hislerinin ve düşüncelerinin idrakine varır, onları nasıl kullanması gerektiğini bilir, yaşar ve kontrol altında tutmanın gerekliliğini anlar.

2-Mahremiyet eğitimi, bireyin sorumluluk bilincini geliştirmesine destek olabilir. Mahremiyet algısıyla sorumluluk duygusu arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Sorumluluk, eylemde bulunmayı ve deneyim kazanmayı gerektirir. Küçük yaşlardan itibaren çocuğa, yaşına, yeteneklerine ve cinsiyetine uygun görev ve sorumluluklar vermek, güven duygusunu pekiştirir. Bu da çocuğun bağımsız ve yetenekli bir birey olmasına katkı sağlar.

3-Mahremiyet eğitimi, bireyin vicdan gelişimine katkıda bulunabilir. Çocuğun mahremiyetle ilgili değerlerini davranışlarına yansıtabilmesinde vicdanın önemli bir rolü vardır. Vicdan, insanın yapması ve yapmaması gerekenleri gösteren bir iç uyarı sistemidir. Vicdan, sürekli gelişen bir yapıya sahiptir ve çevreyle etkileşim içinde büyüyebilir.

4-Mahremiyet eğitimi, insanın cinsel isteklerini insancıl ve makul bir çerçevede yaşamasına yardımcı olabilir. Cinsellik önemli bir dürtüdür ve tamamen ondan kaçınmak veya onu yok saymak mümkün değildir. Ancak cinsel dürtünün egemenliği altında yaşamak, diğer sorumlulukları yerine getirmeyi engelleyebilir ve insanı zorlayabilir.

5-Mahremiyet eğitimi, çocuğun cinsellik/mahremiyetle ilgili sorularına yanıt bulmada yardımcı olabilir. Erikson'a göre okul öncesi dönemde (4-6 yaş) çocuk cinsiyet farklılıklarını keşfeder ve bu konuda sorular sormaya başlar. Çocuğun sorduğu soruları azarlamak veya araştırma girişimlerini

engellemek, çocuğun suçluluk duygularının gelişmesine neden olabilir. "Çocuğun araştırma girişimlerini destekleyen, anlayabileceği şekilde uygun cevaplar veren, sevecen ve ilgili yetişkin modeller" çocuğun kişilik gelişimine olumlu katkıda bulunabilir. (Diler, 2014, s.69-98)

2.3. Çocuğun Mahremiyet Eğitiminde Ailenin Rolü ve Önemi

Çocuğun gelişiminin başladığı ve devam ettiği yer ailedir, sosyal değerlerimiz de ailede öğrenilir. Ebeveyn, evlatlarının bakımının yanı sıra çevresel gerçeklerle ilgili yorumları da öğretir. Çocuk, anne ve babanın dinî tavır ve sözleri doğrultusunda düşünmeye başlar, kendi inanç ve değerlerini oluşturma çabasına girer ve kendine özgü bir dinî düşünce geliştirmeye çalışır.

Anne ve babanın çocuklarıyla ilişkisi ne kadar güçlü ve sevgi dolu ise, inanç, düşünce ve değerler noktasında da çocuğun zihnine ve kalbine hitap etmesi o kadar güçlü olacaktır. Anne ve baba, çocuğun kendilerinden etkilendiğini gözlemleyecektir.

Dinî eğitimi ve mahremiyet eğitimi verirken, kız ve erkek çocukların ayrı kişilik özelliklerini bilmek büyük önem taşır. Her çocuğun farklı kişilik özellikleri vardır ve bu özellikler, dinî eğitim ve mahremiyet eğitimi sürecinde ipuçları sunabilir.

Eğer çocuğa cinsellik ve mahremiyet konularında yeterli ve doğru bilgiler verilmezse, çocuk bu boşluğu yanlış kaynaklardan doldurma eğiliminde olabilir. Yanlış bilgiler edinmek, duygusal ve ruhsal sorunlara yol açabilir. (Çakır, 2015, s.33)

Mahremiyet konusundaki eğitimde bilinçli ve pedagojik bir yaklaşımın benimsenmesi son derece kritiktir. Çocuklara, korku veya endişe yaratmadan, utanç vermeden ve aşırı duygusal baskı altında bırakmadan mahremiyet eğitimi verilmesi önemlidir. Bu amaçla, öncelikle mahremiyet eğitimi sunacak ebeveynlerin doğru bilgiye ve yönetime hâkim olmaları gerekmektedir. Ailelerin, en önce mahremiyet eğitiminin anlamını kavramaları önem taşır. (Albayrak vd., 2022, s.407)

Prof. Dr. Nevzat Tarhan, beşerin tabiattaki yeni doğan hayvanlardan farklı olarak öğrenme yeteneğine sahip olduğunu vurgulayarak şunları belirtir: "Hayvan yavruları doğduklarında zaten öğrenmiş olarak gelirler. Kalıtsal olarak hareketleri programlanmıştır. Mesela, balık hemen yüzebilir, diğerleri hemen doğar doğmaz yürüyebilir. Ancak bebek öğrenmeye hazır bir şekilde dünyaya gelir. Bu sebeple insan tüm yaşamını öğrenir. Hayatı, pek çok kavramı, fertlerle iletişim kurmayı öğrenir. Meraklı bir beyinle doğar ve her şeyi öğrenmeye isteklidir."

Prof. Dr. Tarhan, mahremiyet eğitiminin 0-6 yaş aralığında verilmesi gerektiğini belirtir ve şunları söyler: "beşerin öğrenme aşamalarında ilk öğretene annesidir. Sonrasında babası, ailesi ve arkadaşları da bu rolü üstlenir. İlk mahremiyet kavramı, yaşamının ilk 6 yılında doğru bir şekilde öğrenilmesi gereken önemli bir konudur. 0-6 yaş aralığında çocuk mahremiyeti öğrenmez veya yanlış bir şekilde öğrenirse, gelecekte çeşitli risklere karşı hazırlıksız yakalanma olasılığı ortaya çıkabilir." uyarısında bulunur. (Tarhan, 2023)

Mahremiyet eğitimine başlarken, öncelikli olarak güvenli ve huzurlu bir ortam sağlanmalıdır. Ebeveynler, rahat hissetmeli ve konuşmayı günlük bir konu gibi sakin bir şekilde gerçekleştirmelidir.

Çocuklara mahremiyet bilincini korkutarak veya ürküterek aşılama çabası, onları herkese şüpheyle bakan ve kime güveneceğini bilemeyen biri haline getirebilir, sosyal yaşamda savunmasız hale getirebilir. Bu nedenle, çocuklara nazik bir şekilde yaklaşılmalı, yapılmaması gerekenleri yasaklamak yerine mevzu açıkça konuşularak ve önlem alınması gereken noktalar vurgulanarak öğretilmelidir. Mevzu basitçe anlatılmalı ve süreç boyunca çocuklara dokunmaktan kaçınılmalıdır. (Martı, 2020, s.19)

2.4. Ailede Mahremiyet Bilinci Kazandırma Aşamaları

1. Aşama

Evlilik öncesinde başlar; ailenin kalıcılığı ve mutluluğu için yapılması gereken ilk ve en önemli şey, eş seçiminde doğru kararlar vermektedir. Evlenecek kişilerin birbirlerinde maddi varlıklar, fiziksel çekicilik veya statü gibi özellikleri aramaları normaldir ve bu konuda bir sakınca bulunmamaktadır. Ancak burada asıl mesele, eş adayının sadece bu tür maddi özelliklere odaklanmak veya bunları öncelikli kılmak, temel bir değer olarak bu faktörlere dayanmaktır. Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber (s.a.s) , eş seçiminde güzel ahlak ve dindarlığın öncelikli olmasını ister.

Ve o kullar, “*Rabbimiz, içimizi sevinçle dolduracak, bize mutluluk verecek, takva sahiplerine önderlik edecek eşler ve nesiller bahşet' derler.*” (Furkân, 25\74.) Ayetiyle, ailenin neşe ve mutluluk kaynağı olması gerektiğine işaret edilmektedir. (Köse, 2016, s.79)

2. Aşama

Mahremiyet eğitimi, bebeklik döneminde başlamakta olup, anne-baba, yakın dostlar ve akrabalar tarafından çocuğa sevgi gösterisi yapılırken vücudun özel bölgelerine dokunulmamalıdır. Mahrem bölgelerine vurmak veya öperek sevmek gibi davranışlardan kaçınılmalıdır. Özel bölgelerini göstermeye yönelik şakalar yapılmamalıdır. Akılda tutulması gereken nokta, vücudun tüm bölgelerinin sevimli ve dokunulabilir olduğu düşüncesinin, çocuğu istismar davranışlarına karşı savunmasız hale getirebileceğidir. (Martı, 2020, s.21)

Bebekliğinden başlayarak çocukların elbiselerini başkalarının yanında değiştirmemek, yaşı küçük görülerek çocukları iç çamaşırlarına kadar soyundurmak yapılan en büyük yanlışlardandır. Dört beş yaşlarından itibaren çocukları iç çamaşırlarıyla banyo yaptırmak, iç çamaşırı çıkarırken ve temizlerken gözlerimizi çevirerek ona saygı gösterdiğimizi anlatmaya çalışmak çocuklarımızda mahremiyet bilincinin kuvvetlenmesine faydası olacaktır. Yedi yaşından sonra onların kendi özel bölgelerini temizlemelerine fırsat vermek de bu eğitime katkı sağlayacak bir ayrıntıdır. (Bilgiç, 2017, s.101)

Üç yedi yaş aralığında çocuklara istismar ve suiistimal konularında eğitim vermek için dikkate alınması gereken önemli noktalar bulunmaktadır. Bu konuyu çocuğa anlatmak için ilk olarak İç Çamaşırı Kuralı kullanılabilir. Bu kural, çocuğa iç çamaşırına dokunmanın sadece anne-baba ve doktor (ebeveyn gözetiminde) tarafından yapılabileceğini öğretir. Bu kuralın ana prensipleri arasında bedenin bireye ait olduğu bilinci, dokunulacaksa izin istenmesi gerektiği bilinci, dokunulmaması gereken bölgelerin bilinci, iyi ve kötü dokunuş ayrımı, iyi ve kötü sınırların farkındalığı, fiziksel baskılara karşı koyma refleksi, "hayır" diyebilme ve çıplaklık sınırlarının iyi öğrenilmesi yer almaktadır. Bu dönemde çocuklar okul öncesi eğitime başlar ve ailelerinden ayrı olarak daha fazla zaman yabancılarla geçirmeye başlarlar. Kendilerini tanıyabilme ve koruyabilme adına bu temel bilgilerin aktarılması önemlidir.

3. Aşama

Mahremiyet eğitiminde, yatakların ve odaların ayrılması büyük bir öneme sahiptir. Çocuklar belirli bir yaşa geldiklerinde ebeveynleri ve kardeşleriyle aynı yatakta yatmamalıdır. İmkânlar ölçüsünde, ilerleyen yaşlarda yatakların ayrılması ve odalarının da ayrı olması, mahremiyet eğitimi açısından önemlidir. Çocuğa anne-babanın mahremiyetine saygı duyulduğunu hissettirmek gerekmektedir. Hikâye anlatarak ve saçlarına dokunarak uykuya dalmasına yardım etmek, daha doğru bir yaklaşımdır. Geceleyin ebeveynlerinin yanına gelen çocuğu uygun bir üslupla kendi yatağına

yönlendirmek doğru bir davranıştır. Çocuklar, anne ve babalarının odasında ayrı olarak yatmalı ve hatta odaları da ayrılmalıdır. Bu şekilde çocuklar, iki yaşından itibaren kendi odalarında yatmalıdır. (Duran, 2018, s.18)

4.Aşama

Çocukların sınır/kişisel alanı öğrenebilmesi ve özel alan bilincini kazanabilmesi için çocukların odasına girmeden, eşyalarını almadan, öpmeden, dokunmadan önce izin alınması gerekir. Ebeveynler açısından çocuğun odasının kendi kişisel alanı olduğunu anlamak önemlidir. Dört yaşından itibaren "izin verirsem kabul edilirsin" prensibi adım adım uygulanmalıdır. Yedi yaşından sonra ise çocuğun özel dünyasına izinsiz olarak girmek gerekmektedir. Ebeveynler çocuğun özel alanına gireceği zaman mutlaka izin almalıdır. Eğer aniden çocuğun çıplak vücuduyla karşılaşılırsa, saygıyla özür dilenmeli ve hemen kapı kapatılmalıdır. Çocuklar bazen kardeşleri veya akranlarıyla oyuna dalmışken kapıyı örtebilirler. Böyle bir durumda ebeveyn, çocuğun oyununu rahatsız etmeden izlemelidir. Geçen zamana dikkat edip kapılar ardında oyun oynamamalarına dikkat edilmelidir. (Albayrak, 2022, s.417)

5.Aşama

Kız ve erkek çocukların odalarının ayrılması: İlkokul çağından itibaren odaları ayrılmalıdır. Çünkü aynı odada bulunmaları durumunda, giyinme, soyunma, yatma, temizlenme gibi anlarda birbirlerinin özel alanlarını ihlal edebilirler. Bu alanların farklı odalarda olması daha doğru olacaktır. Gerekirse ekstra bir oda kullanarak çözüm bulunabilir. Böylece çocuk, kendisine saygı gösterildiğini fark edecek ve aile içinde mahremiyet kurallarını yaşayarak öğrenecektir. (Güneş, 2017, s.115)

6.Aşama

Çocuğa anne-babasının odasının onların özel alanı olduğunu öğretmek: Mahremiyet eğitimi kapsamında, odalara girişte izin almanın önemi çocuğa aktarılmalıdır. Özel alanlara girerken izin istemenin önemi, Kuran-ı Kerim’ de belirtilmektedir. Bu konudaki ayette, buluş çağına gelmemiş bireylerin büyüklerinin yanına girerken sabah, öğle ve yatsı namazlarından sonra müsaade almaları gerektiği ve bu vakitlerin elbiselerin çıkarıldığı zamanlar olduğu ifade edilmektedir. Yine bu şekilde buluş vaktine ulaşmış çocukların da müsaade istemeleri gerektiği vurgulanmıştır. (Nûr, 24/58.) Kuran'da evlere girerken de selam verilerek izin istenmesi gerektiği belirtilmiştir. Ev sahibi kabul etmezse veya evde kimse bulunmazsa, geri dönülmesi emredilmiştir. (Nûr, 24/27-28-29.) Resulullah da müsaadesiz bir şekilde özel alanları gözetlemenin doğru olmadığını bildirmiştir. İnsanlar, buldukları tüm mekânlarda oda, bina ya da kapısı bulunan bir mekâna girmeden evvel müsaade isteyerek gelirler.

7.Aşama

Tuvalet ve banyo adabını öğretmek: çocuğun bedenini kontrol edebilmeyi öğrenebilmesi ve bağımsızlık, temizlik gibi duyguları tatması açısından tuvalet adabının öğretilmesi önemli bir adımdır. Bu eğitim mahremiyetle iç içe geçmiş bir alana tekabül ettiği için özenle yürütülmelidir. Tuvalet terbiyesi sürecinde ve sonrasında tuvalete çocukla beraber bulunmak ya da kapıyı açık tutmak, çocuğa mahremiyete önem verilmediği fikrini verir. Benzer şekilde çocuk ebeveyn ile soyunmuş olarak banyoda bulunmamalı, akranları ile beraber duş aldırılmamalıdır. (Martı, 2020, s.20)

Farklı cinsiyetlere sahip olduğumuzu fark eden çocuğu iç çamaşırıyla yıkamak, 3-4 yaş itibarıyla kardeşleri ile beraber banyo yaptırmamak, çamaşır değişimi yaparken ve temizliğine yardımcı olurken doğrudan bakmamak çocuğun özel alan bilinci kazanmasına yardımcı olacaktır. (Albayrak vd., 2022, s.419)

8.Aşama

Çocuğun vücudunun kendine özel olduğunu tanıtmak: Anne ve babaların çocukların bedenleriyle ilgili davranışları, çocuğun "Bedenim bana aittir." farkındalığını geliştirmede önemli bir rol oynar. Çocuklar 4 yaşına yaklaştıklarında, anne ve babalarının çocuklarının bedenlerine saygı gösterdiğini hissetmeleri önemlidir. Bu farkındalığı oluşturmak için anne ve babalar, çocuklarının bedenleriyle ilgili kararları alırken onların onayını almalıdır. Örneğin, terlemiş bir çocuğun aniden atletini çıkarmak yerine izin almalı veya altını ıslatmış bir çocuğun pantolonunu öfkeli bir şekilde değil, çocuğun iznini alarak çıkarmalıdır. (Bilgiç, 2017, s.117)

9.Aşama

Çocuğun cinsel sorularını cevaplama: Anne-babalar, çocuklarıyla cinsellik hakkında konuşurken utanmakta, göz kontağı kurmaktan kaçınmaktadırlar. Ebeveynler cinselliği hiç konuşmadıkları için çocuk anne-babasının bu konuyu konuşmak istemediğini düşünebilir ve bu yüzden cinsellikle ilgili hiç soru sormayabilir.

-Çocuklarla başarılı bir iletişim için öncelikle:

-İyi bir dinleyici olun.

-Çocuğun sorularına doğru cevaplar verin.

-Çocuk cezalandırılma ya da kendisine kızma düşüncesi olmadan cinsel konular hakkında görüş bildirebileceğini unutmayın ve onlara bu konuları paylaşabilecekleri ortamlar yaratmaya gayret edin.

-Çocuk istediği zamanda ya da anne-babasının ihtiyaç hissettiği zaman verilen bilgi en doğru bilgidir.

-Çocuğun gelişime uygun bir şekilde bilgi paylaşımı yapın.

-Sorularına doğru cevaplar bulabilmek çocuğun ebeveynine olan güvenini artırır. (Çalışır, 2011, s.58)

10.Aşama

Başkalarının cinsel yönelimlerine karşı koymayı öğretme: Mahremiyet bilinci bulunmayan çocuklar, bedenlerini başkalarının cinsel yönelimlerine karşı koruyamama ve sonra ki yıllarda bu hassas konularda kendilerini kontrol edememe problemi yaşayabilirler.

Çocuk dışarıdan gelecek cinsel istismarları bedensel olarak, hisleriyle ve cinsel olarak yaşayabilir. Çocuğa şiddet göstermek bedensel istismardır, cinsel yönden yararlanmak amacıyla çocuğa yaklaşmak cinsel istismardır, çocukları ürkütmek, zihinsel ve bedensel olarak idrak edemediği sapkınlıkları çocuğa yöneltmek, sevgi göstermemek, tehdit etmek gibi davranışlar ise duygusal istismardır.

Çocuklara cinsel istismar ve taciz konusunda şu ilkelerin öğretilmesi önemlidir:

-Vücutlarının kendilerine ait olduğunu bilmeleri ve sınırlarını korumaları gerektiği.

-İyi ve kötü dokunuşları, iyi ve kötü konuşmayı ayırt edebilmeleri.

-Herhangi birine vücutlarını göstermemeleri, izinsiz dokunulmasına izin vermemeleri gerektiği.

-Her zaman anne-baba veya güvendikleri bir yetişkinle konuşabileceklerini bilmeleri.

-Birisinin kendilerine zarar verdiğini hissettiklerinde hemen yetişkinlere başvurmaları gerektiği.

Cinsel zorlanmalarla karşı karşıya kalan çocuklar çoğunlukla ürkme ve utangaçlık hissiyle içinde buldukları durumu belli etmemeye çalışırlar. Eğer çocuk, cinsel zorlamayı çağrıştıracak sözler ifade ediyorsa, ona inanmak gereklidir.

En çok yapılan yanlışlardan biri de çocukların konuşturulmamasıdır. "Konuşma, büyüklerin işine karışma", " Ağlama çok ayıp", " Durup dururken niye bağıryorsun, " gibi sözler çocuğun daima susmasının doğru olacağını düşünmesine ve saldırı, istismar, haksızlık gibi olaylarda kendi hakkını arayamamasına sebep olur. (Duran, 2018, s.18)

11.Aşama

Çocuğu, televizyonun ve bilgisayarın tehlikesinden korumak: Gelişen teknolojinin getirdiği kolaylıkların yanı sıra, zararlarının da olduğu herkesçe bilinen bir gerçek... Günümüzde özellikle anneler; tablet, akıllı telefon gibi dijital ürünleri maalesef çocuklarını bir oyalama, avutma aracı olarak kullanıyorlar. Yirmi birinci yüzyıl Müslümanlarının, bugün için televizyon ve internetten tamamen kopması mümkün değil gibi görünüyor. Çocuğun medyada anlayamayacağı bir seviyede cinsellik karşı karşıya kalması ruh sağlığına ciddi bir darbe vurur. Bu yüzden anne-babalar bu noktada dikkatli davranmalı ve doğru izleme alışkanlığını kazanmalarını sağlamalıdır. (Kurt, 2020, s.81)

Ebeveynler, öncelikle kendi jenerasyonlarını anlamak için çaba göstermelidirler. Doğru ebeveynlik, teknolojinin doğru şekilde kullanılmasıyla yakından ilgilidir. Teknolojiye dair bilgi ve deneyime sahip ebeveynler, çocuklarına rehberlik edebilir. Çocuklar, internet üzerinde gördükleri şeylerin gerçekte var olmadığını ve sanal dünyada bıraktıkları izlerin asıl olmadığını bilmelidirler. Günlük tutmaktan hoşlanmayan bir çocuk, günlük video çekmeyi ilgi çekici bulabilir. Bu tür teknolojik aktiviteleri çocukla birlikte yapmak faydalı olabilir. Ebeveynler, çocuklarına, interneti onlara göre daha iyi kullandıklarını hissettirmelidirler. Güvenli internet kullanımı, dosya uzantıları, işlemciler, yazılımlar ve donanım gibi kavramları bilmemek ebeveynin çocuğun dünyasından uzaklaştığının bir göstergesidir. Çocukların hiç kimsenin bilgilerini yazılı veya görsel olarak paylaşmaması gerektiğini öğrenmesi gereklidir. Bilgisayar, tablet veya cep telefonunu kullanmama cezaları vermek, bu cihazların cazibesini daha da artırabilir. Bu cihazların günlük kullanım sürelerine sınırlama getirmek, bir ceza olmadan daha etik bir yaklaşımdır. Ayrıca, internet filtreleme uygulamaları kullanmak da faydalı olabilir. (Özdemir, 2023, s.59)

Bu konuda RTÜK'ün ebeveynlere tavsiyeleri şunlardır:

-Ebeveynlerin çocuğun televizyon izleme alışkanlıklarını kontrol etme eğitiminin yanı sıra, nasıl daha etkili anne baba modelleri olabilecekleri konusunda eğitim almaları gerekir.

- Şiddet içeriği izleyen ve şiddete dijital ortamlarda herhangi bir şekilde maruz kalan çocuklarının saldırgan tutumlarının, anti sosyal davranışlarının, korkularının ve şiddet karşısındaki duyarsızlıklarının artması riskini farkında olmaları gerekir

- Çocukları henüz izlemeden, onların izleyecekleri programların şiddet içeriğinin doğası ve derecesini gözden geçirmeleri gerekir.

-Çocukların gelişimsel düzeylerine uygun biçimde şiddet içeren görüntüleri anlamalarına yardım etmeleri gerekir.

Anne, babaların şiddet içeren programları izlemelerin ve şiddet içeren oyunlar oynamalarının izin vermeleri davranışının, çocuklarına yönelik bir tür duygusal, istismar ve ihmal olduğunu anlamaları gerekir. (Dağ vd., 2016, s.49)

12. Aşama

Çocuğa yaşına uygun kıyafet almak: Kıyafet seçerken çocuklarımıza, kadına benzeyen kız çocuğu, adama benzeyen erkek çocuğu imajı oluşturulmamalıdır. Onlara elbisenin amacının vücudu örtmek ve korumak için olması gerektiği, birtakım markalardaki kötü görüntüler çağrıştıran ve saçma giysilerin uygun olmadığı anlatmaya çalışılmalı. Önemsemediğimiz küçük şeyler ileride onun alışkanlığı olacaktır.

Çocukların kıyafet tercihlerinde mahremiyete dikkat etmeleri için onlara kılavuzluk edilmelidir. Özellikle küçük yaşlardaki kız veya erkek çocukların abartılı renkler, payetler, lame kumaşlar, mini etekler, kısa şortlar, vb. aksesuarlar gibi yaşına uygun olmayan giysiler yerine mahremiyet açısından daha makul kıyafetler tercih etmeleri için onlara yardımcı olunmalıdır. (Gündüz, 2011, s.52)

13. Aşama

Ev içinde ve dışındaki konuşmalara dikkat (söz mahremiyeti): Kelam Allah'ın sıfatı ve kulların da emanetidir. Onu doğru kullanmak, çocuklara da bu anlamda doğru örnek olmak gerekir. Çünkü çocuklar büyüklerini gözlemleyerek davranış geliştirir ve izlediklerini, işittiklerini uygular.

Evlatlarımızın yanında çirkin, ahlak dışı, kelimelerin sarf edilmemesine dikkat edilmeli, bu durumun sakıncalı olduğu şuurunu çocuklarımıza kazandırmalıyız. Kendine değer veren kişi; hiçbir toplumda, inançta hoş görülme bu kötü, kaba dili kullanmaz. (Bilgiç, 2017, s.131)

“Görmedin mi Allah nasıl bir misal getirdi; güzel bir sözü kökü yerde sabit, dalları gökte olan güzel bir ağaca benzetti. O ağaç rabbinin izniyle her zaman meyvesini verir. Kötü bir sözün misali gövdesi yerden koparılmış o yüzden ayakta durma imkânı olmayan bir ağaca benzer.” (İbrâhîm, 14/24-26)

14. Aşama

Çocukla birlikte dışarıda gezinirken veya ekrana bakarken, birden bire karşımıza çıkan mahremiyet sınırlarını aşan görüntüler ortaya çıkabilir. Böyle zamanlarda, çocuğumuzun işiteceği bir ses tonuyla mahremiyet sınırı aşan kişiye tepkimizi belli etmek önemlidir, ancak çocuğa bir şey söylemeden. Mesela, bir ekran karesinde arkadaşının mahrem bölgelerine espri amacıyla dokunan bir karaktere karşı sesli bir şekilde tepki gösterilebilir.

Bu şekilde, çocuk ebeveyninin davranışlarını model alarak mahremiyet sınırlarını aşanlara karşı hassas bir duruma gelecektir. Çünkü çocuklar, ebeveyninin başkalarına verdikleri tepkileri izleyerek daha kolay bir şekilde öğrenme eğilimindedirler. (Bilgiç, 2017, s.122)

15. Aşama

Sırlar ifşa edilmemeli: Özel hayatın gizliliklerini korumayı dolaylı olarak temin eden bir davranışta Müslümanların sır saklama vecibesidir. Bu vecibe sebebiyle Müslümanlar, istemeyerek başka bir Müslümanın özel hayatına ait elde ettikleri gizli halleri ve bilgileri kimseye nakletmeyecektir. (Armağan, 2012, s.156)

Sır saklama, sır mevzuunda verilmiş bir sözün yerine getirilmesidir. Kur'an-ı Kerim'de genel olarak verilen sözün tutulması emredilmektedir. “Sözünüzü yerine getiriniz; zira verdiğiniz sözden mesulsünüz.” (İsrâ 17/34.) Bir hadiste de şöyle denilmektedir: “*Kıyamet gününde insanların Allah*

nezdinde derecesi en fena olanı, karı-koca birbirine yakınlık ettikten sonra, kadının sırrını yayan erkektir.” (Davutoğlu, 2017, s.328) Aynı şeyler kadın için de söz konusudur. (Karaman, 2011, s.220)

16. Aşama

Anne babanın bakışını korumada çocuklarına örnekligi: Mahremiyet eğitiminin başarısının temeli, bu görevi üstlenen ebeveynin ve çocuğun etrafındaki bireylerin tutarlı bir biçimde olumlu bir model sunarak davranış sergilemesindedir. Anne ve baba, mahremiyet eğitiminde aynı fikirde olup uyumlu bir şekilde hareket etmelidir. Aile içinde belirlenen mahremiyet kurallarına çevredeki herkesin uyması önemlidir ve farklı tutum ve davranışlardan kaçınılmalıdır. Nitekim teorik olarak öğrenilen ve gerçek hayatta uygulanmayan kurallar, mahremiyet bilincinin oluşmasında etkili olmayacaktır. (Kurtoğlu, 2016, s.35)

Yüce kitabımız Kur'an, âlemin tamamını yaratanın, âlem içinde beşeri var eden ve beşere "göreceğ gözler" verenin kendisi olduğunu hatırlatmasıyla birlikte emirler verir:

"Mümin erkeklere söyle: gözlerini harama kapasınlar, ırzlarını korusunlar. Çünkü bu kendileri için daha temiz bir davranıştır. Şüphesiz Allah onların yaptıklarından haberdardır." (Nûr, 24/30) Bu ayetin ardından, hanımlara yönelik bir ayet gelir, bu ayette de her iki emir tekrarlanır.

SONUÇ

Mahremiyet, İslam'ın öncelikli olarak üzerinde durduğu konulardan biridir ve İslam medeniyetinde geniş bir yer tutmaktadır. Yaşadığımız çağda ise geleneksellikten uzaklaşma süreci, pek çok değeri aşındırmış ve mahremiyet düşüncesinde de ciddi hasarlar bırakmıştır. Modernleşme karşısında geleneklerin zayıflaması, farklı mahremiyet algılarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Din, ahlak, felsefe, hukuk ve sosyoloji gibi disiplinler, mahremiyet konusunu kendi bakış açılarıyla ele almış ve farklı anlayışlar ortaya koymuştur. Kimi insanlar mahremiyeti bir hak ve sorumluluk olarak görmüşken, bazıları da meseleyi sadece insan hakları ve özgürlükleriyle sınırlamıştır. İslam'da ise mahremiyet konusu kişilere bırakılmamış, Allah tarafından sınırları ve kuralları belirlenmiştir. Allah, belirlediği mahrem sınırları hükümleriyle desteklemiştir ve bu sınırlara riayet ederek korunmasını istemiştir. Dolayısıyla, mahremiyete saygı göstermek, ilahî iradeye saygı göstermek anlamına gelir. Aynı zamanda bireysel hukuka saygı ve ahlakın idame edilmesi açısından da gereklidir. Mahremiyet, hak ve sorumluluktur. Ailelerin görevi, değerli "emanetlere" güzel edep ve mahremiyet düşüncesi öğretebilmektir. Bu yapılırken, insanın içinde fitrî olarak bulunan mahremiyet duygusunun ve mahremiyeti muhafaza etmenin beşeriyetin şerefini muhafaza etmede kıymetli bir nokta olduğu göz ardı edilmemelidir. İslam'a göre dinî eğitimin temeli, kişinin kulluk bilincinin oluşmasıdır ve mahremiyet duygusunun geliştirilmesi, kulluk bilincinin oluşmasında güçlü bir etkidir. Bu nedenle, insanlık onuru merkezinde bir mahremiyet düşüncesi, din eğitimi çalışmalarında dikkate alınması gereken bir yaklaşım şekli olarak değerlendirilebilir.

Çocukluk döneminde temeli atılan mahremiyet değeri, okullarda öğretmenler ve öğrenciler, toplumda bireyler tarafından desteklendiğinde, kendi özel alanını ve diğer insanların özel alanını bilen bireyler yetişecektir. Farkında olunmayan ve bilinmeyen bir değer olan mahremiyetle ilgili birçok eksik ve yanlış anlaşılmalara mevcuttur. Hukuksal zemininde, bir değer oluşu hususunda ve yapılan ihlaller noktasında toplumsal anlamda farkındalık oluşturmak gerekmektedir. Bu noktada eğitimcilere, akademisyenlere, hukukçulara büyük görevler düşmektedir. Aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı gibi toplumla iç içe olan kurumlarımızın personellerine mahremiyet eğitimiyle ilgili seminerler verilerek, toplumun mahremiyet algısını birlik içerisinde oluşturmak gerekmektedir. İslam hukuku ve modern hukukun verileri ve kültürümüzün harmanlandığı ortak bir mahremiyet algısı oluşturulmaya ve topluma kazandırılmaya çalışılmalıdır.

KAYNAKÇA

Armağan, S. (2012). İslam Hukukunda Özel Hayatın Gizliliği (Mahfuziyet'i Bir İzah Tecrübesi İslam Tetkikleri Dergisi. 6/3, 156.

Albayrak, Ş. vd. (ed.), (2022). *Tüm Yönleriyle Mahremiyet*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

Aydın Avşar, S. (2009). *Aşıkâr Mahremiyet*. İstanbul: A7 Kitap Yayıncılık.

Bilgiç, S. (2017). Mahremiyete Dair Ailede Çocuklara Mahremiyet Bilinci Kazandırma Adımları. Konya: Konya İl Müftülüğü Kültür Yayınları.

CambridgeDictionary.(2023,11Ağustos).<https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce-t%C3%BCrk%C3%A7e/accommodation>.

Çakır, S. (2015). 4-6 yaş Aralığındaki Çocuklara Mahremiyet Eğitimi Verilmesinde Din Eğitiminin Rol (Sivas Örneği). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çalık, N. S. (2018). *Beden, Mesken ve Bilgi Mahremiyeti Açısından Sosyal Medyadaki Tasarrufların Fikhî Açından Değerlendirilmesi*.7/3, 25-44

Çalışır, D. (2011). Cinsel Eğitim Çocukluktan Ergenliğe. İstanbul: Profil Yayıncılık.

Çanga, M. (2016). Kur'an'ı Kerim Lügati ilavelerle Mu'cemü'l Müfehres. İstanbul: Timaş Yayınları.

Çekiç, S. (2019). *İslam Hukukunda Mahremiyet Ve Sosyal Medya*. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi.

Çelik, B. Y. (2020). *Mahremiyetin Dönüşümü Sosyal Medyada Özel Hayatın Sunumu*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ed-Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahman b. el-Fazl. *es-Sünen*, nşr. Hüseyin Selim Esed (Riyad: Dâru'l-Muğnî, 1421/2000), "Nikâh", 4;

Dağ, İ. vd. (2006). *Televizyon Programlarındaki Şiddet İçeriğinin, Müstehcenliğin Ve Mahremiyet İhlallerinin İzleyicilerin Ruh Sağlığı Üzerindeki Etkileri*. Ankara: RTÜK Yayınları.

Davudoğlu, A. (2017). Sahih-i Müslim Tercümesi ve Şerhi. İstanbul: Rihle Kitap Yayınları.

Diler, R. (2014). *Mahremiyet Eğitimi Ve Önemi*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 2/1, 69-98.

Doğan, M. (2010). *Doğan Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Pınar Yayınları.

Duran, H. E. (2018). *Değerler Eğitimi Bağlamında Mahremiyet Eğitimi (Procedia Computer Science)*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Duer, H. P.(2004). *Mahremiyet Uygarlaşma Sürecinin Miti- II*, çev. Mustafa Tüzel Ankara: Dost Kitabevi.

Görgülü, Ü. (2018). Fetva Soruları Bağlamında Değişen Mahremiyet Kodları (Mahremiyet Bağlamında Sosyal Medya ve Aile). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Gündoğdu, Y. B. (2017). Mahremiyet Eğitiminin Temeli İnsanlık Şerefi (Ailenin Mesuliyetleri) Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 7/2, 94.

Gündüz T. vd. (2011). Ailede Cinsel Eğitim. İstanbul: Timaş Yayınları.

Güneş, A. (2018). Nezaket Ve Zarafet İçin Mahremiyet Eğitimi. İstanbul: Timaş Yayınları.

Güneş, A. (2017). Güvenli Bağlanma. İstanbul: Timaş Yayınları.

Güngör, N. (2016). İslam Hukuku'nda Özel Hayat Kavramı ve Günümüz Uygulamalarına Giriş, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Dergisi 3/4, 69-94.

Hacıbekiroğlu, M. (2019). Sosyal Medya Kullanımına Bağlı Değişen Mahremiyet Algısı Ve Dindarlık İlişkisi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.

Hökelekli, H. (2011). Ailede, Okulda, Toplumda, Değerler psikolojisi Ve Eğitimi. İstanbul: Timaş Yayınları.

İpek, N. (2020). İslam'ın Mahremiyet Algısı Işığında Mahremiyet Eğitiminin Çocuk Cinsel İstismarını Önlemedeki Rolü. Binali Yıldırım, Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi.

Karabulut, O. (1989). İslamda Evlilik Ve Mahremiyetleri. Ankara: Uysal Kitabevi.

Karaman, H. (2011) Aile İlmihali. İstanbul: Timaş Yayınları.

Karagöz, İ. vd. (2006). Dini Kavramlar Sözlüğü. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Karaman, H. vd.(2007). Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Karahisar, T. (2023). Sosyal Medya ile Değişen Mahremiyet: Z Kuşağındaki Öğrencilerin Mahremiyet Algısı Üzerine Bir Araştırma. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20/1, 159.

Korkmaz, Ali. (2014). *İnsan Hakları Bağlamında Özel Hayatın Gizliliği Ve Korunması*. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 3, 99.

Köse, S. (2016). Genetiğiyle Oynanmış Kavramlar Ve Aile Medeniyetinin Sonu. Konya: Mehir Vakfı Yayınları.

Kutsal Kitap, (2018). Tevrat. Kitabı Mukaddes Şirketi. İstanbul: Dorlion Yayınları.

Kurt, F.(ed.). (2020). Çocuğun Oyun Dünyası Ve Dijital Tehlike Çocuğumu Yetiştirirken, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Kurtoğlu, M. (2016). Bu Çocuk İhmale Gelmez. İstanbul: Nesil Yayınları.

el-Kuşeyri, M. (2023, 12 Mayıs) *es-Sahih*, nşr. Muhammed Fuad Abdülbâkî .Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1412/1991, "Siyâm",182.

Livberber, T. (2018). *Sosyal Medyada Mahremiyet, Gözetim Teşhir ve Dikizleme Kültürü*. İstanbul: Literatürk Acedemia.

Lokke, E. (2020). *Mahremiyet Dijital Toplumda Özel Hayat*, çev. Dilek, B. Koç Üniversitesi Yayınları.

Martı, H. vd. (2020). *Dünü ve Bugünüyle İslam'da Mahremiyet*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Martı, H. vd. (2020). *Sorularla Mahremiyet Bilinci*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Öğüt, S. (2003). "Mahrem". *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Özaşar, M. E. vd. (ed.). (2013). *Hadislerle İslam, Aile Mahremiyeti Özel Alan*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Özdemir, H. (ed.). (2023). *Özel Hayatınız Ne Kadar Gizli? Dijital Mahremiyet*. İstanbul: Çamlıca Basım Yayın.

Paçacı, M. vd. (ed.). (2021). *Hayat Rehberi Kur'an Konulu Tefsir*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Richards, N. M. (2010) Solove, Danial J." Prosser's Privacy Law: A Mixed Legacy". California Law Review, 98/6.

Şişman, N. (2019). *Mahremiyet Hayatın Sırları ve Sınırları*. İstanbul: İnsan Yayınları.

Tanılır, M. N (2002). *İnternet Suçları Ve Bireysel Mahremiyet*. Ankara: Liberte yayınları.

Tirmizî, M. (2023, 11 Ağustos). *es-Sünen*. nşr. Ahmed Muhammed Şâkir vd. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, 1382/1962, "Zühd", 11 *Türk Dil Kurumu*. <https://sozluk.gov.tr/>.

Tarhan, N. (2023, 12 Mayıs). Mahremiyet ilk 6 yılda öğretilmeli.

<https://uskudar.edu.tr/tr/icerik/7800/prof-dr-nevzat-tarhanahremiyet-ilk-6-yilda-ogretilmeli>

Vicent, D. (2022). *Mahremiyetin Kısa Tarihi*. çev. Orhan Düz, Ankara: Fol Yayınları.

Yörükhan, T. (2012). *Sosyolojik Ve Sosyal Psikolojik Görüş Açısıyla Şehir, Konut Ve Mahremiyet*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.